

गण्डकी प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७५

प्रमाणीकरण र प्रकाशन मिति

२०७५।१२।२५

संशोधन गर्ने ऐन

केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९

२०७९।११।१६

२०७५ सालको ऐन नं. २३

प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन

प्रस्तावना: प्रदेशभित्र लगानीमैत्री वातावरण सृजना गरी उपलब्ध मानवीय, वित्तीय, प्राकृतिक तथा भौतिक स्रोतको दिगो उपयोगबाट औद्योगिक विकास र उद्यमशीलतामा आधारित उत्पादनशील, प्रतिस्पर्धी र दिगो प्रादेशिक अर्थतन्त्र निर्माण गर्न तथा प्रादेशिक आर्थिक समृद्धिका लागि कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले, गण्डकी प्रदेशको प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

परिच्छेद - १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यस ऐनको नाम “**गण्डकी प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७५**” रहेको छ ।

(२) यो ऐन गण्डकी प्रदेशभर तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “उद्योग” भन्नाले दफा १५ बमोजिमको उद्योग सम्भन्नु पर्छ ।

(ख) “उद्योग दर्ता गर्ने निकाय” भन्नाले मन्त्रालय, मन्त्रालय मातहतको निर्देशनालय वा कार्यालय सम्भन्नु पर्छ ।

(ग) “एकल विन्दु सेवा केन्द्र” भन्नाले दफा २७ बमोजिमको एकल विन्दु सेवा केन्द्र सम्भन्नु पर्छ ।

(घ) “औद्योगिक प्रवर्धन बोर्ड” भन्नाले दफा २३ बमोजिम गठन भएको बोर्ड सम्भन्नु पर्छ ।

- (ड) “कार्यालय” भन्नाले मन्त्रालयले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको कार्यालय सम्भन्नु पर्छ ।
- (च) “कारोबार” भन्नाले उद्योगले आफ्नो उद्देश्य बमोजिम वस्तु वा सेवाको उत्पादन तथा वितरण गर्ने कार्य सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले त्यस्तो उत्पादन तथा वितरणसँग सम्बन्धित अन्य कारोबार समेतलाई जनाउँछ ।
- (छ) “घरेलु उद्योग” भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको उद्योग सम्भन्नु पर्छ ।
- (ज) “ठूला उद्योग” भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (ड) बमोजिमको उद्योग सम्भन्नु पर्छ ।
- (झ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्भन्नु पर्छ ।
- (ञ) “निर्देशनालय” भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गतको निर्देशनालय सम्भन्नु पर्छ ।
- (ट) “निर्यातमूलक उद्योग” भन्नाले आफ्नो उत्पादनको कम्तीमा साठी प्रतिशत निर्यात गर्ने उद्योग सम्भन्नु पर्छ ।
- (ठ) “प्रदेश” भन्नाले गण्डकी प्रदेश सम्भन्नु पर्छ ।
- (ड) “प्रदेश सरकार” भन्नाले गण्डकी प्रदेश सरकार सम्भन्नु पर्छ ।
- (ढ) “प्रादेशिक उद्योग” भन्नाले यस ऐन बमोजिम प्रदेशभित्र दर्ता भएका उद्योग सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले सङ्घीय कानून अनुसार प्रदेशको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने अन्य उद्योग समेतलाई जनाउँछ ।
- (ण) “प्रादेशिक प्राथमिकता प्राप्त उद्योग” भन्नाले दफा १७ बमोजिमको उद्योग सम्भन्नु पर्छ ।

- (त) “मभ्रौला उद्योग” भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिमको उद्योग सम्भन्नु पर्छ ।
- (थ) “मन्त्रालय” भन्नाले गण्डकी प्रदेश सरकारको उद्योग व्यवसाय सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय सम्भन्नु पर्छ ।
- (द) “रुग्ण उद्योग” भन्नाले आफ्ना व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको मितिदेखि न्यूनतम पाँच वर्ष सञ्चालनमा रही नियतवश वा व्यवस्थापकीय कमजोरीका कारणले नभई काबु बाहिरको परिस्थिति परी लगातार पछिल्ला तीन वर्षसम्म उद्योगको जडित क्षमता भन्दा तीस प्रतिशत वा सोभन्दा कम क्षमतामा सञ्चालन भई सो तीन वर्षको अवधिमा लगातार घाटामा सञ्चालनमा रहेको उद्योगलाई सम्भन्नु पर्छ ।
- (ध) “लघु उद्योग” भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको उद्योग सम्भन्नु पर्छ ।
- (न) “साना उद्योग” भन्नाले दफा १५ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको उद्योग सम्भन्नु पर्छ ।
- (प) “स्थानीय तह” भन्नाले गण्डकी प्रदेश भित्रका गाउँपालिका वा नगरपालिका सम्भन्नु पर्छ ।
- (फ) “स्थिर पूँजी” भन्नाले दफा १६ बमोजिमको सम्पत्ति सम्भन्नु पर्छ ।
- (ब) “सङ्घीय ऐन” भन्नाले औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ लाई सम्भन्नु पर्छ ।

परिच्छेद - २

उद्योग दर्ता तथा नियमन सम्बन्धी व्यवस्था

३. उद्योग दर्ता गराउनु पर्ने: (१) कसैले यस ऐन बमोजिम दर्ता नगराई उद्योगको स्थापना वा सञ्चालन गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन

प्रारम्भ हुँदाका बखत नेपाल सरकारबाट प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका र हाल प्रादेशिक क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने उद्योग यस ऐन बमोजिम स्वतः दर्ता भएको मानिनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका उद्योगले यस ऐन लागु भएको मितिले नब्बे दिनभित्र प्रदेशको उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा अभिलेखीकरण गरी अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ ।

(४) प्रदेश सरकारले सङ्घ वा स्थानीय तहमा विधिवत दर्ता भएका उद्योगहरूलाई दोहोरो दर्ता गर्नु नपर्ने प्रबन्ध मिलाउनेछ ।

यस दफाको प्रयोजनका लागि स्थानीय तह र सङ्घीय सरकारका निकायमा दर्ता भएका उद्योगहरूको विवरण माग गर्न बाधा पर्ने छैन ।

* (५) यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि शाखा उद्योगको रूपमा स्थापना भएका उद्योगले यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्ष भित्र यस ऐन बमोजिमको दर्ता प्रक्रिया पूरा गरी छुट्टै उद्योगको रूपमा दर्ता गराउनु पर्नेछ ।

* (६) कुनै उद्योगले आफ्नो उत्पादन वा त्यसको कुनै भाग साविकमा उद्योग रहेको स्थानभन्दा फरक स्थानबाट उत्पादन गर्न चाहेमा वा उपदफा (५) बमोजिमको म्यादभित्र छुट्टै उद्योगको रूपमा दर्ता हुन नचाहेमा उद्योगले त्यस्तो शाखा उद्योगलाई इकाइ उद्योगको रूपमा स्थापना गरी सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

* (७) उपदफा (६) बमोजिम इकाइको स्थापना गर्दा यस ऐन बमोजिम दर्ता बाहेक नयाँ उद्योगको स्थापना गरे सरहको प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्नेछ ।

* (८) उपदफा (६) बमोजिमको इकाइबाट हुने उत्पादन तथा कारोबारको अभिलेख सम्बन्धित इकाइले तयार गरी राख्नु पर्नेछ र त्यस्तो अभिलेख उद्योगको मुख्य कार्यालयमा समेत पठाउनु पर्नेछ ।

४. उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिनु पर्ने: (१) यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गर्न तोकिए बमोजिमको विवरण र कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा उद्योग

✦ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

✦(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका उद्योगहरू प्रदेशमा दर्ता गरिने छैनः-

- (क) सङ्घीय ऐनको अनुसूची -१ मा उल्लिखित उद्योग,
- (ख) विदेशी लगानीमा स्थापना हुने उद्योग,
- (ग) नेपालको संविधानको अनुसूची -५ मा उल्लिखित विषयसँग सम्बन्धित उद्योग,
- (घ) दुई वा दुई भन्दा बढी प्रदेशको कार्यक्षेत्र भएको उद्योग,
- (ङ) कूटनीतिक मामिला सम्बन्धी शैक्षिक परामर्श सेवाहरूसँग सम्बन्धित उद्योग ।

✦(३) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लघु र घरेलु उद्योगले त्यस्तो उद्योग सञ्चालन भएको मितिबाट छ महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिन सक्नेछ ।

५. उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्ने: (१) दफा ४ बमोजिम उद्योग दर्ताका लागि परेको निवेदन जाँचबुझ गर्दा आवश्यक विवरण तथा कागजात पूरा भएको र यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा भएको देखिएमा निवेदन परेको सात दिनभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निवेदनमा माग भए बमोजिमको उद्योग दर्ता गरी तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदकलाई उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन जाँचबुझ गर्दा थप विवरण वा कागजात माग्नु पर्ने देखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सम्बन्धित निवेदकलाई त्यस्तो थप विवरण वा कागजात पेश गर्न लगाउन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिँदा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका विवरणहरू समेत त्यस्तो प्रमाणपत्रमा खुलाउनु पर्नेछः-

✦ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

- (क) उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र जारी भएको मिति,
- (ख) उद्योगको उत्पादन क्षमता,
- (ग) उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नु पर्ने अवधि,
- (घ) उद्योगको प्रकृति अनुसार तोकिए बमोजिमका शर्तहरू ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय समयमा दिएको निर्देशन तथा दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरूको पालना गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस ऐन बमोजिमको उद्योग स्थापना गर्दा सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिसका आधारमा गर्नु पर्नेछ ।

***५.क. निवेदन अस्वीकृत गर्न सक्ने:** (१) दफा ५ को उपदफा (२) बमोजिम माग गरेको विवरण वा कागजात निवेदकले पेस नगरेमा वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा भएको नदेखिएमा वा उद्योग दर्ता गर्न नमिल्ने भएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आधार र कारण खुलाई उद्योग दर्ताको निवेदन अस्वीकृत गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अस्वीकृत गर्ने निर्णय भएकोमा निर्णय भएको मितिले सात दिन भित्र आधार र कारण खुलाई सोको लिखित जानकारी सम्बन्धित निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको जानकारी निवेदकले प्राप्त गरेपछि मन्त्रालय बाहेकका निकायबाट जानकारी पाएको भए मन्त्रालयमा र मन्त्रालयबाट जानकारी पाएको भए प्रदेश सरकार समक्ष जानकारी पाएको मितिले तीस दिन भित्र पुनरावेदन गर्न सक्नेछ र पुनरावेदन सुन्ने निकायले दुई महिना भित्र आवश्यक निर्णय गर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको पुनरावेदन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

✦ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

६. वातावरणमा प्रतिकूल असरको निराकरण गर्नु पर्ने: (१) उद्योग दर्ता गरेपछि उद्योग सञ्चालन गर्नुपूर्व वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानूनले निर्दिष्ट गरे बमोजिम वातावरणीय परीक्षणको कार्य पूरा गर्नु पर्नेछ ।

(२) उद्योग सञ्चालनका क्रममा वातावरणमा परेको वा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय असरको निराकरण गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित उद्योगको हुनेछ । वातावरण परीक्षणबाट सो उद्योग वातावरण सम्बन्धी कानून तथा वातावरण मापदण्ड विपरीत देखिएमा वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो उद्योगलाई कारबाही गर्न सकिनेछ ।

७. व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको जानकारी दिनु पर्ने: (१) मन्त्रालयले उद्योगको प्रकृति र लगानीको आकारका आधारमा उद्योग स्थापना भई व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नका लागि लाग्ने अवधि सम्बन्धमा आवश्यक मापदण्ड तयार गरी जारी गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मापदण्ड तयार भएका उद्योगका हकमा त्यस्तो उद्योगले मापदण्डमा तोकिएको अवधिभित्र उद्योगको व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरी सोको लिखित जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको मापदण्डमा समावेश नभएका उद्योगहरूको हकमा सम्बन्धित उद्योगसँग कार्ययोजना लिई कार्ययोजना र उद्योगको प्रकृति हेरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नु पर्ने अवधि तोकी दिन सक्नेछ ।

(४) यस दफा बमोजिम निर्धारित अवधिभित्र व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न नसकेमा सम्बन्धित उद्योगले सोको आधार र कारण खुलाई म्याद थपका लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन उपर कारबाही गर्दा आधार र कारण औचित्यपूर्ण भएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले मनासिब म्याद थप गरिदिनु पर्नेछ ।

द. विद्युतीय माध्यमको प्रयोग: (१) उद्योगको दर्ता, प्रशासन, नियमन, निर्देशन तथा स्वीकृति सम्बन्धी निवेदन लगायत अन्य कागजातहरू विद्युतीय माध्यमबाट समेत आदान प्रदान गर्न सकिनेछ ।

(२) विद्युतीय स्वरूपमा उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालय समक्ष पेश गरेका सबै प्रकारका कागजात तथा उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उद्योगलाई पठाएका कागजातलाई सुरक्षित रूपमा विद्युतीय प्रणालीमा समेत राख्ने दायित्व उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयको हुनेछ ।

९. अनुगमन गर्ने: (१) उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उद्योगले पालना गर्नु पर्ने मापदण्ड तथा उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तको पालना गरे नगरेको सम्बन्धमा उद्योगको नियमित अनुगमन गर्नेछ ।

(२) उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले उपदफा (१) बमोजिमको अनुगमनको सिलसिलामा सम्बन्धित उद्योगबाट कुनै जानकारी वा विवरण माग गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कुनै जानकारी वा विवरण माग गरेमा त्यस्तो जानकारी वा विवरण उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित उद्योगको कर्तव्य हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको जानकारी वा विवरणबाट त्यस्तो उद्योग सञ्चालनमा कुनै किसिमको समस्या भएको देखिएमा सम्बन्धित उद्योगसँग परामर्श गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकाय वा कार्यालयले त्यस्तो उद्योगलाई आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

१०. उद्योग स्थानान्तरणको लागि स्वीकृति लिनु पर्ने: (१) कुनै एक ठाउँमा सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता भएको उद्योग कुनै कारणले अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नु पर्ने भएमा सो को कारण खुलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

तर एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा स्थानान्तरण गर्नु पर्ने भएमा सङ्घीय ऐन बमोजिम स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले स्थानान्तरण भई जाने सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिसमा उद्योग स्थानान्तरणको स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(३) उद्योग स्थानान्तरण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

*१०क. उद्योगको पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि र उद्देश्य थप वा परिवर्तन गर्दा स्वीकृति लिनु पर्ने: (१) कुनै उद्योगले आफ्नो विद्यमान पूँजी वृद्धि वा क्षमता वृद्धि गर्न वा उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा हेरफेर गर्न चाहेमा सोको स्वीकृतिको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर जाँचबुझ गर्दा व्यहोरा मनासिव देखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी त्यस्तो उद्योगको पूँजी वृद्धि गर्न, क्षमता वृद्धि गर्न, उद्देश्यमा थप, परिवर्तन वा हेरफेर गर्न नब्बे दिन भित्र स्वीकृति दिनु पर्नेछ । त्यसरी पूँजी वृद्धि वा क्षमता वृद्धि गर्न वा उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा हेरफेर गरेको कारणले उद्योगको वर्गीकरणमा परिवर्तन हुने भएमा सम्बन्धित उद्योगले सो को अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नु पर्नेछ ।

(३) यस दफाको प्रयोजनका लागि कुनै उद्योगले साविकमा जडित यन्त्र उपकरणमा फेरबदल नगरी व्यवस्थापकीय दक्षता अभिवृद्धि गरी प्रक्षेपित उत्पादन भन्दा बढी उत्पादन गरेकोमा क्षमता वृद्धि गरेको मानिने छैन ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उद्योगको पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि, उद्देश्य थप, उद्देश्य परिवर्तन, उद्योगको ठाउँसारी वा स्थानान्तरण गर्नु पर्दा प्रचलित कानून बमोजिम वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन वा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नु पर्ने भएमा सो समेत गर्नु पर्नेछ ।

✦ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

११. **विवरण उपलब्ध गराउनु पर्ने:** (१) प्रत्येक उद्योगले व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेपछि तोकिए बमोजिमको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको पेश गर्नु पर्ने विवरण तोकिए बमोजिम विद्युतीय माध्यमबाट समेत पेश गर्न सकिनेछ ।

१२. **उद्योग बन्द गरेमा जानकारी दिनु पर्ने:** यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योग उद्योगीले कुनै कारणले बन्द गरेमा वा उद्योगको व्यावसायिक उत्पादन वा कारोबार स्थगन गरेमा त्यसरी बन्द वा स्थगन गरेको मितिले पन्ध्र दिनभित्र त्यसको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई दिनु पर्नेछ ।

१३. **उद्योगको दर्ता खारेज गर्न निवेदन दिन सकिने:** (१) कुनै कारणले उद्योग सञ्चालन गर्न नसकिने भएमा त्यस्तो उद्योगको दर्ता खारेजीको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिमको विवरण वा कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

तर प्रचलित कानून बमोजिम दामासाहीमा परेको अवस्थामा सोही कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सम्बन्धित उद्योगले आफूले बुझाउनु पर्ने कर लगायतको सरकारी दायित्व तथा अन्य दायित्व फरफारक गरेको देखिएमा तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी उद्योग दर्ता खारेज गरिदिनु पर्नेछ । त्यसरी गरिएको दर्ता खारेजीको जानकारी सम्बन्धित निवेदक र सबै सरोकारवाला सरकारी निकायलाई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित कानून बमोजिम दामासाहीको प्रक्रियामा गएको कम्पनी अन्तर्गतको उद्योगहरूको हकमा सोही बमोजिम हुनेछ र त्यसरी उद्योग खारेज भएकोमा सोको जानकारी लिक्वीडेटरले सम्बन्धित उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

१४. दर्ता नियमन प्रक्रिया निर्धारण गर्नु पर्ने: उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सेवा प्रवाहमा एकरूपता तथा प्रक्रियागत पारदर्शिता कायम गर्न उद्योग दर्ता प्रक्रियामा लाग्ने समय, लागत, निर्णयमा संलग्न हुने तह तथा सेवाग्राहीले प्राप्त गर्ने सेवा सम्बन्धी मापदण्ड तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद - ३

उद्योगको वर्गीकरण तथा स्थिर पुँजी सम्बन्धी व्यवस्था

१५. उद्योगको वर्गीकरण: (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि सङ्घीय कानूनको प्रतिकूल नहुने गरी उद्योगहरूलाई देहाय बमोजिम वर्गीकरण गरिएको छ:-

(क) लघु उद्यम: देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई लघु उद्यम मानिनेछ:-

- (१) घर जग्गा बाहेक बढीमा बीस लाख रूपैयाँसम्मको स्थिर पुँजी भएको उद्योग ।
- (२) उद्यमी स्वयं उद्योगको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा संलग्न रहेको,
- (३) उद्यमी सहित बढीमा नौ जनासम्म कामदार रहेको,
- (४) वार्षिक कारोबार पचास लाख रूपैयाँ भन्दा कम रहेको र
- (५) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा इन्जिन, उपकरण, वा मेसिनमा खपत हुने विद्युतीय ऊर्जा, इन्धन वा अन्य तेल इन्जिन क्षमता बीस किलोवाट वा सोभन्दा कम रहेको ।

तर यस उपखण्डमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी प्रचलित कानूनले तोके बमोजिम स्वीकृति लिनु पर्ने उद्योगलाई लघु उद्यम मानिने छैन ।

(ख) घरेलु उद्योग: देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई घरेलु उद्योग मानिनेछ:-

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

- (१) परम्परागत सीप र प्रविधिमा आधारित,
 - (२) श्रममूलक र खास सीप वा स्थानीय कच्चा पदार्थ एवं स्थानीय प्रविधि, कला तथा संस्कृतिमा आधारित,
 - (३) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा बढीमा ५० पचास किलोवाटसम्मको क्षमताको विद्युतीय ऊर्जा प्रयोग गरेको र
 - (४) औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी प्रचलित कानूनले तोके बमोजिमका उद्योगहरू ।
- ⊛(ग) साना उद्योग: लघु उद्यम र घरेलु उद्योग बाहेक पन्ध्र करोड रूपैयाँसम्मको स्थिर पुँजी भएको उद्योग ।
 - ⊛(घ) मझौला उद्योग: पन्ध्र करोड रूपैयाँभन्दा बढी पच्चीस करोड रूपैयाँसम्म स्थिर पुँजी भएको उद्योग ।
 - ⊛(ङ) ठूला उद्योग: पचास करोड रूपैयाँभन्दा बढी स्थिर पुँजी भएको उद्योग ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सङ्घीय कानून बमोजिम नेपाल सरकारको अनुमति लिनु पर्ने जुनसुकै प्रकारका उद्योगहरूको दर्ता, प्रशासन तथा नियमन लगायतका कार्य सङ्घीय कानून अनुसार नै हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) मा उल्लिखित उद्योगलाई त्यस्ता उद्योगबाट उत्पादन हुने वस्तु वा सेवाको प्रकृतिको आधारमा देहाय बमोजिम वर्गीकरण गरिनेछ:-

- (क) ऊर्जामूलक उद्योग: ऊर्जा उत्पादन गर्ने व्यवसायमा संलग्न अनुसूची-१ मा उल्लिखित उद्योगहरू ।
- (ख) उत्पादनमूलक उद्योग: कच्चा पदार्थ, सहायक कच्चा पदार्थ वा अर्ध प्रशोधित कच्चा पदार्थको प्रयोग वा प्रशोधन गरी मालवस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगहरू ।
- (ग) कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग: कृषि वा

⊛ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

वन पैदावारमा आधारित कच्चा पदार्थबाट कुनै वस्तु उत्पादन गर्ने वा कृषि वा वन पैदावारसँग सम्बन्धित अनुसूची-२ मा उल्लिखित उद्योगहरू ।

(घ) खनिज उद्योग: प्रचलित कानूनले तोके अनुसारको प्रादेशिक क्षेत्राधिकारभित्रका खनिज उत्खनन् वा प्रशोधन गरी कुनै धातु वा धातु बाहेकका खनिज पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योगहरू ।

❖(ङ) पूर्वाधार उद्योग: भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने अनुसूची-३ मा उल्लेख गरिएका उद्योगहरू ।

(च) पर्यटन उद्योग: प्रचलित कानूनले तोके अनुसारको प्रादेशिक क्षेत्राधिकारभित्रका पर्यटन सेवासँग सम्बन्धित अनुसूची-४ मा उल्लिखित उद्योगहरू ।

❖(छ) सूचना प्रविधि, सञ्चार प्रविधि तथा सूचना प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योग: सूचना सङ्कलन, प्रशोधन र प्रसारणका लागि प्रविधि प्रयोग गरी सूचना, सञ्चार वा सूचना प्रसारण प्रविधिको सेवा उपलब्ध गराउने अनुसूची-५ मा उल्लिखित उद्योगहरू ।

(ज) सेवामूलक उद्योग: प्रचलित कानूनले तोके अनुसारको प्रादेशिक क्षेत्राधिकारभित्रका सेवा उत्पादन वा प्रदान गर्ने अनुसूची-६ मा उल्लिखित उद्योगहरू ।

(४) उपदफा (१) मा उल्लेख भए बमोजिमको कुनै उद्योगले आफ्नो उद्देश्य परिवर्तन वा हेरफेर गर्न चाहेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगको उद्देश्य परिवर्तन वा हेरफेरको स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम उद्योगको उद्देश्य परिवर्तन वा हेरफेर भएमा त्यस्तो उद्योग पुँजी, क्षमता वा उद्देश्य परिवर्तन वा हेरफेर भई कायम भए अनुसार उपदफा (१) बमोजिमको जुन वर्गमा पर्ने हो सोही वर्गमा वर्गीकृत भएको मानिनेछ ।

✚(७) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेका तोकिए बमोजिमका सहकारी संस्थाले सो संस्थाको स्वामित्व रहने गरी उद्योग दर्ता गर्न चाहेमा यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गर्न सकिनेछ ।

१६. उद्योगको स्थिर पुँजी: (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगको स्थिर पुँजीको मूल्याङ्कन गर्दा देहायको सम्पत्तिलाई आधार मानी मूल्याङ्कन गरिनेछ:-

- (क) जमिन तथा जमिनमुनि (अण्डरग्राउण्ड), अन्तरिक्ष, जल वा जलमुनि निर्माण भएका भौतिक संरचना,
- (ख) जमिनमाथि निर्माण भएका भौतिक संरचना (जस्तै: ढल निकास, आन्तरिक सडक, खानेपानीका संरचना, पानी आपूर्ति गर्ने प्रणाली),
- (ग) उद्योगको कार्यालय, कारखाना, भवन वा गोदाम घर,
- (घ) कर्मचारी वा कामदारका लागि निर्माण भएको आवास भवन,
- (ङ) विद्युत आपूर्ति तथा सोसँग सम्बन्धित उपकरण र प्रणाली,
- (च) मेसिनरी, उपकरण, औजार तथा तिनका जगोडा पार्टपूजा,
- (छ) परिवहनका साधन,
- (ज) कार्यालयका पुँजीगत सामग्री तथा उपकरण,
- (झ) फिक्स्चर तथा फर्निचर,
- (ञ) सञ्चार सामग्री तथा सोसँग सम्बन्धित उपकरण र प्रणाली ।

✚ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थपिएको ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित सम्पत्तिका अतिरिक्त उद्योग स्थापना हुनुभन्दा अघि वा निर्माणको विभिन्न चरणमा भएको देहायका खर्चलाई पनि उद्योगको स्थिर पुँजीको रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछः

- (क) पुँजीकृत गरिने प्राविधिक तथा सुपरिवेक्षण खर्च,
- (ख) पूर्व लगानी तथा पूर्व सञ्चालन खर्च,
- (ग) पुँजीकृत हुने ब्याज खर्च ।

१७. प्राथमिकता प्राप्त उद्योगः (१) यस ऐनको अनुसूची-७ मा उल्लिखित उद्योगहरूलाई प्राथमिकता प्राप्त उद्योग मानिनेछ ।

(२) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूची-७ मा आवश्यकतानुसार हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि सङ्घीय औद्योगिक व्यवसाय ऐनमा उल्लेख भएको राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त उद्योग प्रदेशको पनि प्राथमिकता प्राप्त उद्योग हुनेछ ।

परिच्छेद-४

उद्योगलाई प्रदान गरिने सहूलियत सम्बन्धी व्यवस्था

१८. राष्ट्रियकरण नगरिनेः यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको कुनै पनि उद्योग राष्ट्रियकरण गरिने छैन ।

१९. थप सुविधा तथा सहूलियतः (१) उद्योगलाई प्रदान गरिने थप सुविधा तथा सहूलियत प्रचलित कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित सुविधा तथा सहूलियतका अलावा यस ऐनको परिधिभित्र रही, सङ्घीय वा प्रादेशिक औद्योगिक क्षेत्र वा स्थानीय तह अन्तर्गतका औद्योगिक ग्राममा स्थापना हुने उद्योगलाई प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी थप सुविधा तथा सहूलियत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

२०. जग्गा सम्बन्धी व्यवस्थाः यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका उद्योगका लागि आवश्यक जग्गा सम्बन्धित उद्यमीले प्रचलित कानून बमोजिम आफैले खरिद गर्न वा लिजमा लिन सक्नेछ । उद्योग दर्ता

गर्ने निकायले जग्गा खरिद गर्ने वा लिजमा उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्न सक्नेछ ।

२१. औद्योगिक सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था: प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएका उद्योगको लागि प्रदेश सरकारले सुरक्षा उपलब्ध गराउनेछ ।
२२. छुट, सुविधा वा सहूलियतको दुरुपयोग गर्न नहुने: यस ऐन बमोजिम उद्योगले प्राप्त गर्ने छुट, सुविधा वा सहूलियत जुन प्रयोजनका लागि दिइएको हो सोही प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद - ५

औद्योगिक प्रवर्धन बोर्ड सम्बन्धी व्यवस्था

२३. औद्योगिक प्रवर्धन बोर्डको गठन: ((१) उद्योगको स्थापना, लगानी अभिवृद्धि, प्रवर्धन, संरक्षण र विस्तार गरी औद्योगिकीकरणलाई तीव्रता दिने सम्बन्धमा आवश्यक नीतिगत निर्णय गर्न देहाय बमोजिमको एक औद्योगिक प्रवर्धन बोर्ड रहने छ:-

(क)	मन्त्री, उद्योग व्यवसाय सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय	-अध्यक्ष
(ख)	सचिव, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	-सदस्य
(ग)	सदस्य, प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, गण्डकी प्रदेश (उद्योग हेर्ने)	-सदस्य
(घ)	सचिव, आर्थिक मामिला सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय	-सदस्य
(ङ.)	सचिव, सहकारी सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय	-सदस्य
(च)	सचिव, मन्त्रालय	-सदस्य
(छ)	प्रमुख, नेपाल राष्ट्र बैंकको प्रदेशस्तरको कार्यालय	-सदस्य

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

(ज) उद्योग क्षेत्रका विज्ञहरू मध्येबाट
कम्तीमा एक जना महिला
उद्यमी सहित प्रदेश सरकारबाट
मनोनीत दुई जना -सदस्य

(भ) महाशाखा प्रमुख, औद्योगिक
व्यवसाय हेर्ने महाशाखा,
मन्त्रालय - सदस्य सचिव

(२) बोर्डले आवश्यक देखेमा विषयसँग सम्बन्धित विशेषज्ञ
वा अन्य व्यक्तिलाई बोर्डको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(३) बोर्डको सचिवालय मन्त्रालयमा रहनेछ ।

(४) बोर्डको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि बोर्ड आफैले
निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(५) बोर्डले गरेका निर्णयहरू तथा सम्पादन गरेका
कामहरूको विवरण सहितको अभिलेख सचिवालयले अद्यावधिक गर्नु
पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको कामहरूको विवरण मासिक
रूपमा सचिवालयले बोर्डको अध्यक्ष समक्ष पेस गर्नु पर्नेछ ।

२४. **बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार:** (१) यस ऐनमा उल्लिखित अन्य
काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त **बोर्डको काम, कर्तव्य र अधिकार**
देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) औद्योगिक प्रवर्धन, लगानीको संरक्षण, अभिवृद्धि
तथा औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीतिगत निर्णयका
लागि प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,

(ख) उद्योग सम्बन्धी कानूनको कार्यान्वयनमा कुनै
बाधा, अड्काउ वा द्विविधा उत्पन्न भएमा त्यसको
समाधानको लागि समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने,

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

- (ग) प्रदेशको समग्र औद्योगिकीकरण सम्बन्धी नीतिगत, कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत संरचना एवं कार्य प्रणालीको नियमित समीक्षा गरी त्यसमा आवश्यक सुधार गर्न प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (घ) औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धी नीतिगत निर्णयका लागि प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (ङ) प्रादेशिक औद्योगिक विकास तथा उद्यमशिलता विकासको स्थितिको समग्र मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी आवश्यक कदम चाल्न प्रदेश सरकार समक्ष सुझाव तथा सिफारिस गर्ने,
- (च) यस ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम उद्योगले पाउने सेवा, सुविधा तथा सहूलियत उद्योगहरूलाई दिलाउन कुनै कठिनाई आइपरेमा सोको निराकरण गर्न सहजीकरण र समन्वय गर्ने,
- (छ) उद्योगको स्तर र वर्गीकरण तथा प्रकृतिमा थपघट वा परिवर्तन गर्नु पर्ने भएमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,
- (ज) औद्योगिक लगानी अभिवृद्धि गर्न तथा प्रोत्साहन दिन आवश्यकता अनुसार अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण गर्ने सम्बन्धमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस तथा सुझाव पेश गर्ने,
- (ट) सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको प्रभावकारी, समन्वयात्मक र सामञ्जस्यपूर्ण सहकार्यमा प्रतिस्पर्धात्मक औद्योगिक वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने,
- (ठ) प्रदेशस्तरका औद्योगिक क्षेत्र तथा विशेष औद्योगिक करिडोर रहने क्षेत्र सिफारिस गर्ने,
- (ड) प्रदेशमा औद्योगिकीकरणको गतिलाई तीव्रता दिन

लगानीमैत्री वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक समन्वय गर्ने,

(ढ) सहजीकरण, समीक्षा तथा समन्वय सम्बन्धी अन्य कार्यहरू गर्ने ।

(२) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उद्योग व्यवसायमा प्रत्यक्ष असर पर्ने गरी कुनै नीति तर्जुमा गर्दा वा त्यसमा परि वर्तन गर्दा **❖बोर्डसँग परामर्श लिनु पर्नेछ ।**

२५. **❖बोर्डको सदस्यले निर्णय प्रक्रियामा भाग लिन नहुने:** (१) **❖बोर्डको** बैठकमा निर्णयको लागि पेश हुने कुनै कार्यसूचीको सम्बन्धमा **❖बोर्डको** कुनै सदस्यको निजी सरोकार वा स्वार्थ रहे त्यस्तो कार्यसूचीका सम्बन्धमा हुने निर्णय प्रक्रियामा निजले भाग लिन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवस्था आई परेमा सम्बन्धित सदस्यले सदस्य-सचिव मार्फत **❖बोर्डलाई** जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) विपरीत हुने गरी निर्णय भएको देखिएमा त्यस्तो निर्णय स्वतः बदर हुनेछ ।

२६. **गोपनीयता कायम राख्नु पर्ने:** (१) **❖बोर्डको** कामको सिलसिलामा आफ्नो जानकारीमा आएको कुनै सूचना अनधिकृत तवरले अन्य कुनै व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउन वा कसैको लाभ, हित वा फाइदाको लागि प्रयोग गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) विपरीत **❖बोर्डको** अध्यक्ष, सदस्य, सदस्य-सचिव, बैठकमा आमन्त्रित व्यक्ति वा कर्मचारीले कुनै काम गरेमा निजले पदीय आचरण पालना नगरेको मानिनेछ ।

परिच्छेद - ६

एकल बिन्दु सेवा केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था

२७. **एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको स्थापना तथा सञ्चालन:** (१) यस ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम जिल्लास्थित धरेलु तथा साना उद्योग वा धरेलु तथा साना

❖ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

उद्योग विकास समितिले एकल बिन्दु सेवाको रूपमा काम गर्नेछन् ।

(२) एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

- (क) यस ऐन अन्तर्गत उद्योगले पाउने छुट, सुविधा वा सहूलियत प्रदान गर्ने मन्त्रालयमा सिफारिस गरी पठाउने ।
- (ख) प्रचलित प्रादेशिक कानूनले प्रत्यायोजन गरेका कार्यहरू गर्ने,
- (ग) उद्योगलाई आवश्यक पर्ने विद्युत, पानी, दूरसञ्चारका साधन, जग्गा, सडक जस्ता पूर्वाधार सेवा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा समयबद्ध व्यवस्था गर्न आवश्यक निर्णय गरी सोको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,
- (घ) तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद - ७

जरिबाना र पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था

२८. जरिबाना सम्बन्धी व्यवस्था: (१) कसैले यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गराई वा नगराई उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गरे वा नगरेको सम्बन्धमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिए बमोजिम अनुगमन, छानबिन वा निरीक्षण गर्दा यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता नगराई उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गरेको पाइएमा त्यस्तो उद्योग स्थापना वा सञ्चालन गर्ने व्यक्ति तथा सोसँग सम्बन्धित विवरण सहितको प्रतिवेदन तयार गरी कारबाहीका लागि निर्देशनालय मार्फत मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिवेदन प्राप्त हुन आएमा मन्त्रालयले त्यस्तो व्यक्तिलाई यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गराई सञ्चालनमा ल्याउन र सोको प्रमाण पेश गर्न तीस दिनको समय दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको समयावधिभित्र उद्योग दर्ता नगर्ने व्यक्तिलाई मन्त्रालयले देहायको कारबाही गर्न सक्नेछः-

- (क) त्यस्तो व्यक्तिले स्थापना वा सञ्चालन गरेको उद्योग बन्द गर्न आदेश दिने,
- (ख) उद्योगको स्तर यकिन गरी सोको आधारमा लघु उद्यम स्तरको भए दश हजारदेखि पच्चीस हजार रूपैयाँसम्म, घरेलु तथा साना उद्योगको स्तर भए पच्चीस हजार देखि एक लाख रूपैयाँसम्म, मझौला तथा ठूला उद्योगको स्तर भए एकलाख देखि तीनलाख रूपैयाँसम्म जरिबाना गर्ने ।

(४) दफा ११ बमोजिम तोकिएको विवरण तोकिएको अवधिभित्र उपलब्ध नगराएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले प्रत्येक आर्थिक वर्षको लागि देहायका उद्योगलाई देहायको जरिबाना गर्न सक्नेछः-

- (क) लघु उद्यमलाई पाँचहजार रूपैयाँको दरले,
- (ख) घरेलु उद्योगलाई दश हजार रूपैयाँको दरले,
- (ग) साना उद्योगलाई बीस हजार रूपैयाँको दरले,
- (घ) मझौला उद्योगलाई चालीस हजार रूपैयाँको दरले,
- (ङ) ठूला उद्योगलाई पचहत्तर हजार रूपैयाँको दरले ।

(५) दफा २२ विपरीत कार्य गर्ने उद्योगलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले यस ऐन बमोजिमको छुट, सुविधा वा सहूलियत नदिने वा त्यस्तो छुट, सुविधा वा सहूलियत प्राप्त गरिसकेको भए प्राप्त गरेको छुट, सुविधा वा सहूलियतको रकम असुल गर्ने वा सो बराबरको रकम जरिबाना गर्ने वा दुवै सजाय गर्ने,

(६) दफा ५ को उपदफा (४) बमोजिम उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय-समयमा दिएको निर्देशन तथा उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरूको पालना नगरेमा देहायको उद्योगलाई मन्त्रालयले देहाय बमोजिमको जरिबाना गर्न सक्नेछः-

- (क) लघु उद्यमको हकमा पच्चीस हजार देखि एक लाख रूपैयाँसम्म,
- (ख) घरेलु तथा साना उद्योगको हकमा दुई लाख देखि पाँच लाख रूपैयाँसम्म,

(ग) मभौला उद्योगको हकमा पाँच लाख देखि दश लाख रूपैयाँसम्म वा

(घ) ठूला उद्योगको हकमा पन्ध्र लाख देखि तीस लाख रूपैयाँसम्म ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम जरिबाना गर्दा समेत दफा ५ को उपदफा (४) बमोजिम उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय समयमा दिएको निर्देशन तथा उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरूको पालना नगरेमा त्यस्तो उद्योगलाई निश्चित अवधिका लागि उद्योग सञ्चालन बन्द गराउन आदेश दिने वा त्यस्तो उद्योगको दर्ता वा अनुमति खारेज गर्न आदेश दिन सक्नेछ ।

(८) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीको अन्य कुनै प्रावधान उल्लंघन गरेमा लघु उद्यम भए पन्ध्र हजार रूपैयाँ सम्म घरेलु तथा साना उद्योग भए पन्ध्र हजार देखि तीस हजार रूपैयाँसम्म, मभौला उद्योग भए तीस हजारदेखि पचास हजार रूपैयाँसम्म र ठूला उद्योग भए पचास हजार देखि एक लाख रूपैयाँसम्म जरिबाना गर्ने ।

(९) यस दफा बमोजिम सजाय गर्नुभन्दा अघि सजाय गर्ने अधिकार प्राप्त अधिकारीले सम्बन्धित उद्योग वा व्यक्तिलाई आफ्नो सफाई तथा सबुद पेश गर्न पन्ध्र दिनको समय दिनु पर्नेछ ।

२९. पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था: दफा २८ बमोजिमको सजायको आदेश उपर चित्त नबुझेमा सजायको जानकारी पाएको मितिले पैंतीस दिनभित्र त्यस्तो उद्योग वा व्यक्तिले सम्बन्धित ^७जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

परिच्छेद -८

विविध

३०. करार गरी उत्पादन गर्न सक्ने: (१) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएको कुनै उद्योग वा कम्पनी वा फर्म वा प्रतिष्ठानले आपसमा करार (कन्ट्र्याक्ट) वा उपकरार (सब-कन्ट्र्याक्ट) गरी वस्तु वा सेवाको उत्पादन गर्न सक्नेछन् ।

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै निर्यातमूलक उद्योग वा निर्यात प्रवर्धन गृहको लागि तोकिए बमोजिमको मापदण्ड पूरा गरी करार (कन्ट्र्याक्ट म्यानुफ्याक्चरिङ्ग) वा उपकरार (सव-कन्ट्र्याक्ट म्यानुफ्याक्चरिङ्ग) का आधारमा निश्चित परिमाणमा वस्तु वा सेवाको उत्पादन गरिदिएमा त्यस्तो उद्योग वा कम्पनी वा फर्म वा प्रतिष्ठानलाई तोकिए बमोजिमको छुट, सुविधा र सहूलियत उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

३१. व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी: मझौला वा ठूला उद्योगले बार्षिक कुल मुनाफाको कम्तीमा एक प्रतिशत रकम व्यावसायिक सामाजिक जिम्मेवारी बहन गर्ने प्रयोजनार्थ प्रत्येक आर्थिक वर्षका लागि छुट्याउन सक्नेछ । सो बमोजिम छुट्याइएको रकम बार्षिक योजना तथा कार्यक्रम बनाई तोकिए बमोजिमका क्षेत्रमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

३२. औद्योगिक करिडोर, औद्योगिक ग्राम तथा औद्योगिक क्लष्टर घोषणा गर्न सक्ने: औद्योगिक विकासको लागि पर्याप्त सम्भावना र अवसर उपलब्ध रहेको प्रदेशको कुनै भाग वा स्थानलाई तोकिए बमोजिमका मापदण्डको अधीनमा रही प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी प्रादेशिक औद्योगिक करिडोर, प्रादेशिक औद्योगिक ग्राम तथा प्रादेशिक औद्योगिक क्लष्टर घोषणा गरी तोकिए बमोजिमको सेवा, सुविधा तथा सहूलियत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

३३. आवासीय वा अन्य भवन बनाउन वा बस्ती बसाउन नसकिने: (१) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि स्थापना हुने प्रादेशिक औद्योगिक क्षेत्र, प्रादेशिक औद्योगिक कोरिडोर, प्रादेशिक औद्योगिक ग्राम तथा प्रादेशिक औद्योगिक क्लष्टर प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको क्षेत्र र दूरीभित्र कुनै पनि किसिमको आवासीय वा अन्य भवन बनाउन वा बस्ती बसाउन सकिने छैन । त्यसैगरी प्रचलित कानूनले आबास क्षेत्र एवं विशेष प्रयोजनको लागि भनी तोकिएको क्षेत्रमा उद्योग स्थापना गर्न पाइने छैन ।

(२) स्थानीय तहले भू-उपयोग योजनाको आधारमा आफ्नो कुनै क्षेत्रलाई औद्योगिक क्षेत्र भनी भू-वर्गीकरण गरेमा सोही क्षेत्रमा मात्र यो ऐन अन्तर्गतका उद्योग स्थापना गर्न सकिनेछ । तर सेवा उद्योग वा प्राविधिक

दृष्टिकोणले अलग राख्नु पर्ने खास प्रकृतिका उद्योगको हकमा स्थानीय तहले तोकेका अन्य क्षेत्रमा उद्योग स्थापना गर्न बाधा पुग्ने छैन ।

(३) उपदफा (२) मा जनुसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकारबाट स्वीकृत बस्ती विकास तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको प्रतिकूल हुने वा खानी तथा भू-गर्भ विभागले भू-जोखिमका आधारमा निषेध गरेको क्षेत्रमा उद्योग स्थापना गर्न सकिने छैन ।

३४. रुग्ण उद्योग सम्बन्धी व्यवस्था: (१) तोकिए बमोजिमको मापदण्डका आधारमा तोकिए बमोजिमको कार्यविधि अपनाई प्रदेश सरकारले रुग्ण उद्योगको रूपमा पहिचान गरी उद्योगको पुनरुत्थान, पुनर्निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

तर नेपाल सरकारले निजीकरण अवधारणा बमोजिम निजी क्षेत्रलाई विक्री गरेका उद्योगहरूको हकमा यो व्यवस्था लागु हुने छैन ।

३५. अधिकार प्रत्यायोजन: (१) सङ्घीय औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी ऐन वा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिम स्थानीय तहको मातहत रहने गरी घोषणा भएको औद्योगिक ग्राम भित्र स्थापना हुने उद्योगको दर्ता, नवीकरण तथा नियमन सम्बन्धी अधिकार प्रादेशिक राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी सम्बन्धित स्थानीय तहलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(२) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिम प्रदेश सरकारलाई प्राप्त भएको अधिकारमध्ये कुनै वा सबै अधिकारहरू प्रदेश सरकारले आवश्यकता अनुसार स्थानीय तहका उद्योगसँग सम्बन्धित कार्यालय वा प्रदेश सरकारका मातहतका कार्यालयलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(३) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिम सम्बन्धित निर्देशनालयलाई प्राप्त भएको अधिकारमध्ये सबै वा कुनै अधिकार आवश्यकता अनुसार कुनै कार्यालय वा नेपाल सरकारको राजपत्राङ्कितस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३६. बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकार: यस ऐनको कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा अड्काउ परेमा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी त्यस्तो

बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।

३७. अनुसूचीमा हेरफेर वा थपघट गर्न सक्ने: प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यकता अनुसार हेरफेर, थपघट वा परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।
३८. यसै ऐन बमोजिम हुने: यस ऐनमा उल्लेख भएका कुरामा यसै ऐन बमोजिम र यस ऐनले नसमेटेका विषयमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।
३९. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐनलाई कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।
४०. निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागु गर्न सक्ने: मन्त्रालयले उद्योगको दर्ता, नियमन सम्बन्धी काम कारबाहीलाई सरल बनाउन आवश्यकता अनुसार निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची-१

(दफा १५ को उपदफा (३) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

ऊर्जामूलक उद्योग

- (१) जलश्रोत, वायु, सौर्यशक्ति, ग्याँस, वायोमास, फोहोर र गोबर ग्याँसबाट ऊर्जा उत्पादन गर्ने उद्योग, त्यस्तो ऊर्जा उत्पादन गर्न प्रयोग गरिने मेसिन/उपकरण निर्माण गर्ने उद्योग,
- (२) प्रादेशिक विद्युत वितरण प्रणाली,
- (३) यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरू ।

अनुसूची-२

(दफा १५ को उपदफा (३) को खण्ड (ग) सँग सम्बन्धित)

कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग

- (१) फलफूल खेती वा फलफूल प्रशोधन,
- (२) खाद्यवस्तु प्रशोधन,
- (३) पशुजन्य तथा पन्छीजन्य, पशुपालन, पन्छीपालन (अष्ट्रिच समेत), पशुपन्छी प्रजनन र मासु उत्पादन तथा प्रशोधन,
- (४) दुध तथा दुग्धजन्य उद्योग,
- (५) मत्स्यपालन, माछा भुरा उत्पादन, प्रशोधन एवं प्याकेजिङ्ग,
- (६) रेशम खेती तथा रेशम प्रशोधन,
- (७) चिया बगान, चिया प्रशोधन,
- (८) कफी खेती, कफी प्रशोधन,
- (९) जडिबुटी खेती, जडिबुटी प्रशोधन,
- (१०) तरकारी बीउ बिजन उत्पादन,
- (११) तरकारी खेती, तरकारी प्रशोधन,
- (१२) हरित गृह स्थापना र सञ्चालन,
- (१३) मौरीपालन (मौरी प्रजनन, मह उत्पादन र प्रशोधन),
- (१४) पुष्प खेती, पुष्प प्रशोधन (माला बनाउने, सजावट गर्ने, गुच्छा बनाउने र बीउ बिजन उत्पादन समेत),
- (१५) नर्सरी व्यवसाय,
- (१६) रबर खेती, रबरको प्रारम्भिक प्रशोधन र सञ्चालन,
- (१७) शीत भण्डार, कृषि बजार
- (१८) नगदेबालीको व्यावसायिक खेती तथा प्रशोधन (जस्तै: ऊखु, कपास, सनपाट, सजिवन, स्वीट सरघम, स्टेभिया रेवौडिएन, सुर्ती, जुट, अलैंची, अदुवा, केशर, तेलहन र यस्तै मसलाबाली, दलहन आदि),
- (१९) वेत, बाँस खेती र वेत बाँसजन्य उत्पादनहरू,
- (२०) वनस्पति उद्यान स्थापना र व्यवस्थापन,
- (२१) वनस्पति प्रजनन व्यवसाय (टिस्सु कल्चर समेत),

- (२२) बीउ बिजन प्रशोधन,
- (२३) गैर काष्ठजन्य वन पैदावारमा आधारित उद्योग,
- (२४) जैविक प्रविधि सम्बन्धी उद्योग,
- (२५) फर्निचर उद्योग,
- (२६) निजी कृषि वन उद्योग,
- (२७) यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरू ।

अनुसूची-३

(दफा १५ को उपदफा (३) को खण्ड (ड) सँग सम्बन्धित)

❖पूर्वाधार उद्योग

- (१) सडक, पुल, सुरुङ्ग,
- (२) रोपवे, ट्राम, ट्रल बस, केबुलकार, मोनोरेल र स्लाईडिङ्ग कार,
- (३) औद्योगिक संरचना एवं पूर्वाधार कम्प्लेक्स,
- (४) सभा सम्मेलन केन्द्र,
- (५) ढल तथा ढल निकास,
- (६) खानेपानी आपूर्ति तथा वितरण,
- (७) सिँचाइ पूर्वाधार,
- (८) खेलकुद गृह, रङ्गशाला,
- (९) सवारी पार्किङ्ग स्थल, पार्किङ्ग गृह,
- (१०) कार्गो कम्प्लेक्स,
- (११) दूषित पानी प्रशोधन केन्द्र,
- (१२) घर तथा आवास भवन,
- (१३) फिल्म स्टुडियो निर्माण,
- (१४) व्यापारिक कम्प्लेक्स,
- (१५) एकीकृत आवास,
- (१६) स्वीमिङ्ग पुल,
- (१७) ऋसर, ईट्टा र ब्लक उद्योग
- (१८) यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरू ।

अनुसूची-४

(दफा १५ को उपदफा (३) को खण्ड (च) सँग सम्बन्धित)

पर्यटन उद्योग

- (१) पर्यटक आवास, मोटेल, होटेल, रिसोर्ट तथा रेष्टुराँ,
- (२) ट्राभल एजेन्सी, टुर अप्रेटर, हिलिङ्ग सेन्टर, मसाज, स्पा,
- (३) साहसिक पर्यटन: स्किङ्ग, ग्लाइडिङ्ग, वाटर स्पोर्ट्स, हट एयर बेलुनिङ्ग, क्यानोनिङ्ग, प्यारा ग्लाइडिङ्ग, घोडाचढी, बन्जी जिम्पिङ्ग, गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ्ग, पदयात्रा,
- (४) ग्रामीण पर्यटन, होम स्टे तथा पर्यापर्यटन,
- (५) सांस्कृतिक, धार्मिक, सभा सम्मेलन तथा खेलकुद पर्यटन,
- (६) मनोरञ्जन पार्क,
- (७) ट्राभल तथा ट्रेकिङ्ग, पर्यटकीय गाइड,
- (८) यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरू ।

अनुसूची-५

(दफा १५ को उपदफा (३) को खण्ड (छ) सँग सम्बन्धित)

सूचना प्रविधि, सञ्चार प्रविधि तथा सूचना प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योग

खण्ड (क)

सूचना प्रविधि उद्योग

- (१) टेक्नोलोजी पार्क,
- (२) आई.टि. पार्क,
- (३) सफ्टवेयर विकास,
- (४) कम्प्यूटर तथा सम्बन्धित सेवाहरू,
- (५) तथ्याङ्क प्रशोधन,
- (६) साइवर क्याफे,
- (७) डिजिटल म्यापिङ्ग,
- (८) विजिनेस प्रोसेस आउटसोर्सिङ्ग (वि.पि.ओ.),
- (९) यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरू ।

खण्ड (ख)

सूचना, प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योग

- (१) १०० वाट वा सो सम्मका एफ.एम. रेडियो सेवा,
- (२) रेकडिङ्ग स्टुडियो, प्रसारण स्टुडियो,
- (३) प्रिन्ट मिडिया उद्योग, अडियो भिजुअल सामग्री उत्पादन उद्योग, विज्ञापन निर्माण उद्योग,
- (४) चलचित्र निर्माण, वितरण र प्रसारण सम्बन्धी,
- (५) सिनेमा हल,
- (६) केबलमा आधारित टेलिभिजन,
- (७) यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरू ।

★ केही गण्डकी प्रदेश ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधित ।

अनुसूची-६

(दफा १५ को उपदफा (३) को खण्ड (ज) सँग सम्बन्धित)

सेवामूलक उद्योग

- (१) यान्त्रिक कार्यशाला (वर्कशप),
- (२) छापाखाना तथा छपाई सम्बन्धी सेवा,
- (३) पेशागत अनुसन्धान तथा विकास, व्यवस्थापन, ईन्जिनियरिङ तथा डिजाइन, कानूनी, लेखा, लेखा परीक्षण, शिक्षण प्रशिक्षण, शैक्षिक तथा प्राविधिक परामर्श सेवाहरू,
- (४) प्रदर्शनी सेवा,
- (५) सांस्कृतिक तथा मनोरञ्जनात्मक व्यवसाय,
- (६) निर्माण व्यवसाय,
- (७) सार्वजनिक यातायात व्यवसाय,
- (८) फोटोग्राफी,
- (९) अस्पताल,
- (१०) नर्सिङ होम,
- (११) शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्था,
- (१२) पुस्तकालय, अभिलेखालय तथा संग्रहालय सेवा,
- (१३) प्रयोगशाला,
- (१४) खेलकुद सेवा,
- (१५) शीत भण्डार सञ्चालन (गैह्र कृषिजन्य),
- (१६) हाउस वायरिङ इलेक्ट्रीकल फिटिङ र मर्मत,
- (१७) फोहोरमैला सङ्कलन तथा सरसफाई, फोहोरमैला पुनः प्रशोधन,
- (१८) घर जग्गा खरिद गरी भूमि विकास गरी बिक्री गर्ने व्यवसाय,
- (१९) निर्माण सम्बन्धी भारी उपकरण (हेभी इक्वीपमेण्ट) भाडा, मर्मत तथा सञ्चालन,
- (२०) पशु चिकित्सा सेवा,
- (२१) ब्याट्री रिचार्जिङ्ग,
- (२२) स्वास्थ्य परीक्षण (एक्स-रे, सिटी स्क्यान, एम.आर.आइ, अल्ट्रासाउन्ड जस्ता सेवाहरू) तथा स्वास्थ्य परीक्षण प्रयोगशाला,
- (२३) खाद्यान्न कुटानी, पिसानी, पेलानी र प्याकिङ्ग गर्ने कार्य,

- (२४) कपडा तथा धागो रङ्गाई, साइजिङ्ग र कपडा छपाई (कपडा बुन्ने उद्योगले आफ्नो प्रयोजनको लागि गरेकोमा बाहेक),
- (२५) कार्गो व्यवसाय,
- (२६) प्याकेजिङ्ग, रिफिलिङ्ग सेवा (एल.पी.जी. ग्याँस रिफिलिङ्ग र सवारी ग्याँस रिफिलिङ्ग गर्ने स्टेशन समेत),
- (२७) कुरियर सेवा,
- (२८) ड्राइक्लिनिङ्ग व्यवसाय,
- (२९) व्यूटी पार्लर,
- (३०) आन्तरिक सजावट (इण्टेरियर डेकोरेशन),
- (३१) सुरक्षा सेवा प्रदान गर्ने व्यवसाय,
- (३२) प्रकाशन सेवा,
- (३३) विज्ञापन सेवा,
- (३४) विज्ञापन सामग्री तयार गर्ने सेवा,
- (३५) टेलिभिजनबाट प्रसारण गर्न बनाइएका कार्यक्रम र डकुमेन्ट्री टेलीफिल्म उत्पादन तथा प्रसारण,
- (३६) स्वाइल टेष्टिङ्ग सेवा,
- (३७) स्वास्थ्य (हेल्थ) क्लब,
- (३८) पानी ढुवानी तथा वितरण सेवा,
- (३९) जुलोजिकल पार्क सञ्चालन,
- (४०) जियोलोजिकल पार्क सञ्चालन,
- (४१) व्यवसाय संवर्धन सेवा (विजिनेस इन्क्व्यूवेसन सर्भिस),
- (४२) व्यापारिक कम्प्लेक्स सञ्चालन,
- (४३) वायोटेक पार्क,
- (४४) सिनेमा हल,
- (४५) मल्टिप्लेक्स थियटर,
- (४६) सिलाई बुनाई,
- (४७) ढुवानी सेवा,
- (४८) नक्शा डिजाइन सम्बन्धी सेवा,
- (४९) अनुसन्धान तथा विकास सेवा,
- (५०) यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरू । ।

अनुसूची-७

(दफा १७ सँग सम्बन्धित)

प्रादेशिक प्राथमिकता प्राप्त उद्योग

- (१) ऊर्जामूलक उद्योगहरू,
- (२) होटल तथा रेष्टुरेण्ट,
- (३) पूर्वाधारसहितको साहसिक पर्यटन, ग्रामीण पर्यटन, पर्यापर्यटन, गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ, पदयात्रा पर्यटन, वाटर च्याफिटड, सभा सम्मेलन पर्यटन, खेलकुद पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, सांस्कृतिक पर्यटन, मनोरञ्जन पार्क निर्माण तथा सञ्चालन, वन्यजन्तु आरक्षण,
- (४) कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग,
- (५) निर्यातमूलक उद्योग,
- (६) निर्माण उद्योग,
- (७) खनिज तथा खानीमा आधारित उद्योग, प्राकृतिक ग्यास तथा इन्धन अन्वेषण तथा उत्पादन गर्ने उद्योग,
- (८) स्वदेशी चुनढुङ्गा प्रयोग गरी क्लिङ्गर तथा सिमेन्ट उत्पादन गर्ने उद्योग, पल्प तथा कागज, चिनी, रासायनिक मल (मिश्रणबाहेक), प्राञ्जारिक मल, धूलो दुध, औषधि उत्पादन, फोहोरमैला तथा खेर गएको वस्तुको प्रशोधन, इन्धन बचत गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, प्रदूषण कम गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग र अपाङ्गहरूले प्रयोग गर्ने साधन तथा उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, कृषि यन्त्र उपकरण तथा औद्योगिक मेसिनरी बनाउने उद्योग, विद्युतबाट चल्ने सवारी साधनहरू उत्पादन गर्ने उद्योग,
- (९) दुर्गम तथा अविकसित क्षेत्रमा स्थापना हुने अस्पताल, नर्सिङ होम, पशु अस्पताल एवं चिकित्सालय, स्वास्थ्य परीक्षण सेवा, स्वास्थ्य प्रयोगशाला, जैविक अनुसन्धानशाला र शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्थाहरू ।